

К.п.н. Сасенко Н.С.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Україна

НАПРЯМКИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ В ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Взаємозв'язки різних наукових і освітніх дисциплін лежать в основі широко розповсюджених нині міждисциплінарних проектів, існування і зростання значення яких впливає на провідні дослідницькі течії, на науковий мейнстрім. В сучасних лінгвістичних дослідженнях віддзеркалюються інтеграційні процеси, які спостерігаються в науці й освіті внаслідок необхідності системного функціонування в широкому полі всіх сфер суспільства.

Типологія міждисциплінарної взаємодії та конкретні приклади міждисциплінарних досліджень найбільш повно представлені в енциклопедії *The Oxford Handbook of Interdisciplinarity*, виданій в 2010 році в Оксфорді [1]. Серед авторів видання провідний фахівець в питанні вивчення стратегій міждисциплінарної взаємодії Дж. Клейн [2], яка також вважається визнаним авторитетом в розробці експліцитних критеріїв для експертної оцінки ступеня міждисциплінарності наукових проектів. Розгляду таких критеріїв передуює розподіл досліджень в аспекті дихотомії інтрадисциплінарного і супердисциплінарного спрямування.

Інтрадисциплінарність або монодисциплінарність полягає у знаходженні всередині певних дисциплінарних меж, в рамках однієї дисципліни. Для лінгвістичних досліджень це означає обмеження внутрішньо дисциплінарним об'єктом, предметом, методологією, методами, методиками, тобто вивчення мови і мовлення з середини. Супердисциплінарність передбачає вихід за межі таких дисциплінарних обмежень і виводить наукові дослідження або освітній

процес в поле міждисциплінарності. Концепція міждисциплінарної взаємодії має свій категоріальний ряд, який включає мультидисциплінарність, плюридисциплінарність, кросдисциплінарність, парадисциплінарність, метадисциплінарність, трансдисциплінарність, які формують розширене поле міждисциплінарності.

Міждисциплінарність або інтердисциплінарність об'єднує і інтегрує дві або більше дисципліни, створює на основі взаємодії знання нової якості, сприяє формуванню нових галузей дослідження і навчальних дисциплін, міждисциплінарних за визначенням (комп'ютерна лінгвістика, юридична лінгвістика).

Плюридисциплінарність передбачає взаємодію різних дисциплін без їхньої координації. Частіше це спостерігається в дотичних галузях знань, які можуть бути співставлені на певному ієрархічному рівні, при цьому ієрархічність не є сталою, а залежить від поставленої задачі. Така взаємодія можлива для галузей, в яких розуміння наявності суміжних спеціальностей закладено апріорно. Для лінгвістики такими галузями виступають історія, філософія, соціологія, дидактика та ін.

Наріжним каменем кросдисциплінарних технологій вважається подолання дисциплінарних меж для пояснення одного навчального предмета через і за допомогою понять іншого навчального предмета, тобто розгляд предмета однієї дисципліни криз перспективи іншої. Для лінгвістики це означає вивчення мови та мовлення ззовні. На думку значної групи вчених завдання кросдисциплінарності полягає не тільки в об'єднанні вже існуючих дисциплін для вивчення і отримання кращих відповідей на вже існуючі питання. На перший план виходить дослідження проблем, які не узгоджуються і навіть суперечать базовим положенням існуючих дисциплін, вивчаються в них з різними акцентами і можуть свідчити про необхідність створення нових дисциплін, субдисциплін або нових інституційних одиниць, спрямованих на глобалізацію та синергетичність явищ.

В лінгвістичних дослідженнях і в практиці викладання іноземних мов кросдисциплінарність може розглядатися в одному полі з кроскультурністю. Професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетентність, як мета навчання іноземної мови у вищій технічній школі, включає серед інших компонентів соціокультурну компетентність, в яку входять знання про національно-культурні особливості країни виучуваної мови і навички й вміння володіння особливостями мовленнєвої й немовленнєвої поведінки носіїв іноземної мови. Кроскультурність в процесі формування соціокультурної компетентності студентів буде сприяти більш чіткому визначенню лінгвокультурної ідентичності учасників спілкування в процесі кроскультурної взаємодії і взаємозбагачення [3]. Кроскультурність, як основа ефективної міжкультурної комунікації, кроскультурний діалог, як інтеграція і взаємодія культур, слугують разом з кросдисциплінарністю методологічною основою світосприйняття і полілогічного способу усвідомлення дійсності.

Мультидисциплінарність виступає потужним фактором впливу на загальний розвиток сучасної науки і на векторну динаміку розвитку різних галузей, в тому числі лінгвістики. На основі об'єднання методологій, концепцій та інструментарію різних фахових галузей мультидисциплінарність дає можливість накладання теоретичних моделей різних дисциплін; спирається на знання більш ніж одної дисципліни, але визнає чіткі відмінності між такими дисциплінами.

Трансдисциплінарність (іноді «постдисциплінарність») в лінгвістиці вважається найбільш дискусійним поняттям, в яке різні науковці вкладають неоднозначний, а іноді протилежний зміст. Це найвищий рівень організації наукового знання і метою виступає нова пізнавальна модель, створена на основі об'єднання дисциплінарної та поза- (або над-) дисциплінарної сфер, формування нових рівнів міждисциплінарності як умова синтезу на рівні фундаментальних досліджень, створення гібридних галузей дослідження, в яких лінгвістичний компонент відіграє досить суттєву роль.

Міждисциплінарність в лінгвістиці проявляється в двох формах:

- 1) методологічна міждисциплінарність, яка передбачає застосування в лінгвістичних дослідженнях концепцій, моделей, методів інших наукових дисциплін – психології, філософії й логіки, семіотики, інформатики, ергономіки, акустики, нейронауки, педагогіки, соціології, історії, математики й статистики, прикладного системного аналізу тощо;
- 2) предметна міждисциплінарність, під якою розуміють виокремлення спеціальних лінгвістичних наук, предметний контент яких включає дві або більше різних наукових галузей, однією з яких виступає лінгвістика. На основі такої взаємодії формуються спеціальні дисципліни міждисциплінарного характеру – соціолінгвістика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія, комунікативна лінгвістика, математична лінгвістика, обчислювальна, статистична та квантитативна лінгвістика, лінгвістична інтернетика та ін.

Література:

1. The Oxford handbook of interdisciplinarity/ R. Frodeman, J. Thompson Klein, C. Mitcham (eds.). Oxford: Oxford University Press, 2010. – 620 с.
2. Thompson Klein J. A Taxonomy of interdisciplinary// The Oxford handbook of interdisciplinarity. Oxford: Oxford University Press, 2010. – P.15-30.
3. Саєнко Н.С. Розвиток полікультурної особистості студента у навчанні іноземних мов на основі міждисциплінарності. - Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика». Випуск №10 – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012 - С. 161-165.